

Jezik dječje priče

Šimonović, Manuela

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:606025>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-03**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

MANUELA ŠIMONVIĆ

JEZIK DJEČJE PRIČE

Završni rad

Pula, rujan, 2016.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

MANUELA ŠIMONVIĆ

JEZIK DJEČJE PRIČE

Završni rad

JMBAG: 0303040064, izvanredan

Studijski smjer: Predškolski odgoj

Predmet: Hrvatski jezik

Znanstveno područje: humanističke znanosti

Znanstveno polje: filologija

Znanstvena grana: kroatistika

Mentor: doc. dr. sc. Helena Pavletić

Pula, rujan, 2016.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Manuela Šimonović, kandidatkinja za stručnu prvostupnicu predškolskog odgoja ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student:

U Puli, _____, 2016.

IZJAVA o korištenju autorskog djela

Ja, Manuela Šimonović dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom *Jezik dječje priče* koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ 2016.

Potpis:

Sadržaj

1. Uvod.....	6
2. Dječja književnost	8
2.1. Prilagođenost dječje književnosti dječjoj dobi	9
2.2. Važnost priče u djetetovu razvoju	10
3. Žanrovi dječje književnosti	12
3.1. Umjetnička priča – bajka.....	12
3.2. Dječja priča	13
3.3. Vrste dječjih priča.....	15
3.4. Povijesni razvoj hrvatske dječje priče.....	16
4. Jezik kao sredstvo sporazumijevanja.....	18
4.1. Jezik književnog djela	19
4.2. Književnoumjetnički (beletristički) stil	20
4.3. Razgovorni funkcionalni stil.....	22
5. Hrvatski dječji časopisi	24
6. Jezik dječje priče.....	26
6.1. Dječje priče pisane jezikom današnjice	27
6.2. Priče koje jezikom i stilom oponašaju klasičnu bajku	32
6.3. Priče s antropomorfnim likovima.....	37
6.4. Priče pisane jezikom i stilom neprilagođenim vrtićkoj dobi.....	41
6.5. Adolescentske priče pisane jezikom današnjice	43
7. Zaključak.....	49
8. Literatura.....	51
8.1. Izvori	52
9. Sažetak.....	53

1. Uvod

Dječja književnost dio je svake nacionalne književnosti. Nekad su se djeci priče pripovijedale ili čitale iz slikovnica i knjiga. Danas su im priče dostupne kroz različite medije kao što su televizija, radio, internet, filmovi, te kroz dječje časopise koji nude tradicionalan pristup priči čitanjem i gledanjem ilustracija. Dječja je književnost vrlo bogata i razgranata, dostupnija djeci nego prije, ali to ne znači da je uvijek kvalitetna i zanimljiva. Namjera je rada istražiti koje su priče razumljive djeci predškolskog uzrasta, na temelju jezičnih karakteristika, te bi li se mogle primijeniti u mojem budućem radu s djecom. Analizirajući jezik dječje priče, ponajprije leksik i stil, u dječjim pričama koje se nalaze u hrvatskim suvremenim časopisima Smib, Modra lasta, Prvi izbor te Radost, postavlja se pitanje koliko je dostupna dječja literatura njima razumljiva i prilagođena njihovoj dobi u jezičnom smislu.

Rad je strukturiran u više poglavlja. U teorijskom se dijelu rada, uz određenje pojma dječje književnosti i navođenje žanrova, donose značajke pojma dječja priča. Posebno se naglašava njezina važnost u odgojno-obrazovnom procesu djece. U posebnom se poglavlju razrađuje odnos bajke i priče, a zatim se navodi kratki pregled povijesnog razvoja dječje priče. U narednim se poglavljima navode određenja jezika kao komunikacijskog sredstva te značajke jezika književnog djela. Posebno se izdvajaju značajke književnoumjetničkog kao i razgovornog stila s obzirom na to da analizirane priče potvrđuju elemente spomenutih funkcionalnih stilova.

U središnjem se dijelu rada analiziraju odabrane priče, tj. jezične karakteristike 19 dječjih priča koje su svrstane po jezičnim i stilskim sličnostima u 4 skupine:

- a) Dječje priče pisane jezikom današnjice
- b) Priče koje jezikom i stilom oponašaju bajku
- c) Priče s antropomorfnim likovima
- d) Priče koje nisu prilagođene namijenjenoj dobi
- e) Adolescentske priče pisane jezikom današnjice.

Na temelju potvrđenih jezičnih značajki za svaku se skupinu priča izvode zaključci te se utvrđuje njihova primjerenost pojedinoj dječjoj dobi, s posebnim naglaskom na eventualnu primjenjivost sadržaja djeci mlađe dobi.

2. Dječja književnost

Prema M. Crnkoviću i D. Težak (2002) dječja književnost je razgranata i bogata književnost namijenjena djeci, koja ima svoju tematiku, norme i čitatelje. Svako djelo koje je umjetnički vrijedno spada u književnost jer u suprotnom ne možemo govoriti o književnosti. Književnost je dio umjetničkog stvaranja. Pitanje je kada počinje nastajati dječja književnost, zapravo kada se dječja književnost odvaja od „velike“ književnosti? Mnoge priče, bajke ili romani za djecu nastali su namjerno ili slučajno. Charles Perrault je npr. svoje bajke pričao u salonima i njima prkosio krutoj i strogo zadanoj klasicističkoj tematici i formi jer je klasicizam njegovao povijesne ili mitološke teme, ali u kojima nije smjelo biti neuvjerljivih i fantastičnih elemenata. Braća Grimm imala su romantičarski pristup prema bajkama jer su ih smatrala odrazom narodne duše, a romantizam inspiraciju nalazi u narodnom stvaralaštvu i temama vezanim za egzotično i fantastično. Andersen je pisao bajke prvenstveno kao odraz vlastitog stanja duše za što se može reći da je najava ekspresionizma, dok Defoe nije uopće razmišljao o djeci pišući Robinsona Crousoea.

Izuzmemo li literaturu bez umjetničke vrijednosti, tada literaturu kojoj je svrha da poučava djecu i da im pruži određena znanja i vještine možemo podijeliti na:

1. Književna djela koja djeca ne mogu s razumijevanjem čitati prije nego postignu određenu dob.
2. Djela koja mogu čitati odrasli i djeca, no neka od njih više zanimaju djecu, a neka odrasle.
3. Starija književna djela koja autori nisu pisali za djecu, ali koja današnje generacije upoznaju već u ranoj dobi, a rado ih čitaju odrasli jer u njima bude sjećanja na djetinjstvo.
4. Djela, pogotovo u novijoj literaturi, u kojima su doživljaji svijeta i spoznaja o životu svjesno zaodjenuti u ruho koje odgovara dječjoj dobi, dok odraslima nisu dovoljno duboka i sveobuhvatna već prejednostavna.

5. Tematika koja je djeci zanimljiva i odgovara njihovoj dobi, no ponekad je pisana u takvoj formi i obimu da je mogu pravo shvatiti tek odrasli (Crnković, 1984:5).

Crnković (1984:5) definira dječju književnost kao poseban dio književnosti u koju možemo svrstati djela koja po tematici i formi odgovaraju dječjoj dobi, a svjesno su namijenjena djeci ili ih autori nisu namijenili, no ona su tijekom vremena postala prikladna za dječju dob, to jest postala su potrebna za estetski i društveni razvoj djece.

2.1. Prilagođenost dječje književnosti dječjoj dobi

U literaturi se dječjom književnosti smatra poseban dio koji obuhvaća djela koja su tematikom i formom prilagođena djeci, grubo uzevši od 3. do 14. godine (Crnković, 1984:11).

Za djecu mlađe dobi korisna je i lakše razumljiva književnost koja je ilustrirana, u kojoj je jezik pojednostavljen, rečenice kratke i leksik u skladu s dobi malih čitatelja. Priče za djecu moraju biti didaktične, razvijati zdrave navike kod djece. Djeca kroz književnost ulaze u svijet stvaralaštva, odnosa, obaveza i snalaženja u trenutnim situacijama. Za lakše razumijevanje pročitano, mlađoj djeci treba prilagoditi jezik dječje književnosti, on ne smije biti dvosmislen, ironičan, metaforičan ili leksički obilovati terminima, tuđicama ili stranim riječima.

Smatra se da su djeci od treće do četvrte godine prilagođene slikovnice s tekstom i kratke jednostavne priče, te da tekst treba biti u rimovanim stihovima. Također, zapaža se da mnoga djeca recitirajući, mijenjaju poredak riječi tako da se gubi ritam i rima (Crnković, 1984:10).

U razdoblju od četvrte do sedme godine smatra se da su djeci prilagođene bajke. Djeca u tom razdoblju vjeruju u ono što se u bajkama zbiva ili se u njih uživljavaju, te zahtijevaju od odraslih da ih beskonačno ponavljaju. Interes za bajku brže nestaje kod gradske djece nego kod seoske, ali je ranije napuštaju djeca sa siromašnom nego djeca s bogatom maštom (Crnković, 1984:10). Također, u to se vrijeme djeca zanimaju i za poeziju. Pokazuju i interes za priče koje su slične bajkama, što znači da su dinamične, imaju nestvarnih događaja i likova te sretno završavaju.

Od sedme do osme godine djeca sama čitaju bajke i priče te im je bliska i dječja poezija.

U razdoblju od osme do desete godine¹ javlja se interes za realističke pripovijetke. Interes za životinje, ranije iskazan, postaje sada neobično jak. Osobito ih zanimaju pripovijetke u kojima su glavni junaci djeca i životinje. Dječja poezija odgovara još ovoj dobi, no kasnije djeca za nju gube interes (Crnković, 1984:11).

Dječju književnost na prijelazu u odraslu književnost karakterizira fabula u kojoj se pronalazi većina čitatelja, odnosno bavi se obradom problema koji zaokupljaju adolescente.

Takva književnost treba imati dublje značenje, razvijati apstraktno mišljenje, te imati poučno, utješno i nadahnjujuće djelovanje na adolescente. Djeca u toj dobi traže rješenja i načine za djelovanje u svojem okruženju. Književnik mora biti njihov istomišljenik i shvaćati njihovu neodlučnost i strahove zbog životnih izbora koji su pred njima. Kako bi zaokupio njihovu pažnju, pisac se treba vratiti u školske klupe, tj. svojim iskustvima iz tog doba kao i razmišljanju jednog adolescenta kojemu se svijet svakodnevno mijenja.

U predpubertetskom razdoblju, od desete do trinaeste godine, traži se uzbuđljiva literatura, avanturistički romani ili pripovijetke. Djevojčice vole sanjarenje, knjige u kojima se javlja ljubavna tematika, koje govore o zajedničkim zgodama dječaka i djevojčica, o obitelji, dok dječake zanimaju romani o podvizima smjelih i samostalnih dječaka. Pojedinci traže znanstveno-popularnu literaturu prema svojim sklonostima (Crnković, 1984:11).

Dječja književnost dodiruje djetinjstvo, dječji život i opisuje ga na način koji će dijete shvatiti i doživjeti. Djetetu treba omogućiti djela koja će ono moći bez prepreka shvatiti i usvojiti korisno znanje kroz njih.

2.2. Važnost priče u djetetovu razvoju

Dijete se po prvi put susreće s pričom mnogo ranije nego li je naučilo govoriti. Kroz priču uči o životu, prijateljstvu, ljubavi, uči što je pravedno, a što nije, susreće se s mnogim situacijama, uči voljeti, poštivati i razumjeti svijet koji ga okružuje. Peteh i Duš (1984:52) navode kako dijete *kroz priču upoznaje osnovne norme ponašanja*,

¹ Iako ta granica nije jasno postavljena

raznovrsne ljudske karaktere i duševne osobine. Dobro odabrana priča budi i oplemenjuje pozitivne emocije, te vodi dijete u svijet knjige. Priča je, također, prema autorima i psihoterapeutsko sredstvo.

Dječja priča pridonosi razvijanju osjećaja za književni izraz. Pomoću nje se uspostavlja blizak odnos između djece i odraslih, te se, uza sve to, skupljaju iskustva vezana za priču koja će dijete osjetiti u kasnijim razdobljima života. Dijete do svoje treće godine nije sposobno pratiti priču, no svakako da će mu biti ugodno slušanje kazivanja u trenucima prije sna ili tijekom odmora. Potkraj toga razdoblja dijete se počne zanimati za neki lik iz priče, njegov izgled i govor pa će o tome vrlo rado slušati (Visinko, 2005:51). Dijete može *istu priču beskrajno dugo slušati* ako im je zanimljiva, tj. ako zaokuplja njihovu pažnju (Visinko, 2005: 56). Djeca od najranije dobi pokazuju zanimanje za priču, a na to ukazuju pokušaji njihovog prepričavanja priče, postavljanje čestih pitanja vezanih za priču, te uživljanje u nju kroz igru. Dječja priča bogati djetetov jezični izraz i njihov rječnik. Hoće li se dijete zainteresirati za priču ovisi o načinu njene interpretacije. Odgojitelj, roditelj ili pripovjedač mora se uživjeti u pripovijedanje priče, tj. čitati ju s razumijevanjem, dok je dijete na temelju interpretacije sposobno prepoznati ugođaj, situaciju, smisao i ideju priče. Cilj je da na temelju interpretacije koju karakterizira uživljanost u zbivanja u priči dijete dobije što bolju predodžbu o ispričanom djelu (Visinko, 2005: 61-71).

Visinko (2005) navodi kako tekstove koji su djeci bliski i zanimljivi karakterizira dinamika, akcija i dijalog. O primjerenosti tekstova pojedinom uzrastu vodi računa odgojitelj koji odlučuje koji će se sadržaji čitati djeci predškolske dobi.

3. Žanrovi dječje književnosti

Prva knjiga koju dijete dobiva u ruke je slikovnica, ona je namijenjena malom djetetu i zato je na prvom mjestu, kada je riječ o proučavanju dječje književnosti najranije dobi. No uvijek ostaje pitanje je li slikovnica uopće knjiga i je li ona dio književnosti (Crnković, 1984: 8).

Crnković ostala djela, koja pripadaju dječjoj književnosti, dijeli u dvije skupine:

1. *Dječja poezija, priča, dječji roman ili roman o djetinjstvu*
2. *Basna, roman o životinjama, pustolovni roman, povijesni roman, znanstvena fantastika, putopisi i biografska djela.* (Crnković, 1984: 8)

Razlika između tih skupina prilično je velika jer prvu skupinu čine djela koja pripadaju pravoj dječjoj književnosti po svim kriterijima jer pisana su za djecu, junaci su također djeca ili životinje, dok u drugoj skupini nalaze se granična djela jer ne zadovoljavaju sve kriterije, a najčešće nisu pisana posebno za djecu iako su djeci zanimljiva i preuzela su ih od odraslih.

3.1. Umjetnička priča – bajka

Bajka je jedan od najstarijih oblika usmenog narodnog stvaralaštva. U njoj se susreću fantastični likovi, prizori i događaji, glavni junaci iznenada ostavi svakidašnju okolinu i krene u kraljevstvo čuda.

Bajka je vrsta dječje književnosti u kojoj ne možemo izostaviti pojmove: čudesno, nadnaravno, zbiljsko, slika svijeta, ponavljanje i igra. Milan Crnković ističe čudesno kao bitnu odrednicu bajke, dok Dubravka Težak smatra da je bajka svaka priča u kojoj se slika svijeta izgrađuje na nestvarnim, nadnaravnim elementima. Riječ bajka dolazi od glagola bajati, što bi značilo vraćati, čarati, gatati; pa od tuda dolazi naziv gatka (Pintarić, 1999:11-12).

Glavne značajke bajke su teme kao: pravda/nepravda, ljubav/mržnja, poniznost/bahatost, siromaštvo/bogatstvo. U bajkama su likovi polarizirani, naglašeno su dobri ili zli, te postoje likovi koji nakon nekog iskustva shvate što je

dobro, a što zlo. Ima puno fantastičnih događaja i likova koji su prikazani prirodno i jednostavno pa ih djeca lako prihvaćaju. Čak i brutalne scene ispričane su mirno kao nešto uobičajeno pa ne izazivaju strah. U bajkama uvijek pobjeđuje dobro. Osim toga, postoje motivi nagrada, predviđanja i nadvladavanja zla, preobrazbe, čarobnih predmeta i riječi, tajni, simbolike brojeva itd. Bajka je književna vrsta s kojom se djeca najranije susreću. Djeca se s njom povezuju na simbolički način i snažno ih doživljavaju (Crnković, 1984:21).

Pojam priče danas ima šire i uže značenje. U širem smislu priča obuhvaća bajke, fantastične priče i pripovijetke. U užem smislu, dječja je priča pripovijedna tvorevina koja je pisana razumljivim i jednostavnim stilom, govori o temama iz života koje su bliske djeci, najčešće o jednom događaju u kojem sudjeluju kao glavni likovi djeca (2 do 3 lika), koji nisu psihološki dublje profilirani, ali su ipak različiti. Događaji su uglavnom iz stvarnog svijeta, dok se u bajci isprepliće svijet fantastike sa stvarnim svijetom, javljaju se ustaljeni likovi koji imaju određene zadaće, a u tome im pomažu fantastična bića kao što su vile, divovi, patuljci, vještice, zmajevi i slično. Likovi u bajci imaju simboličku ulogu jer nemaju psihološku karakterizaciju, već predstavljaju neki oblik dobra ili zla. Bajke imaju ustaljene početke i završetke, dok priče mogu oponašati klasičnu bajku stilom, ali govoriti o temama današnjice, ali isto tako mogu pripovijedati o potpuno različitim događajima služeći se originalnim i suvremenim jezikom i stilom. Dakle, priču vežemo uz nešto stvarno te tematski i stilski suvremeno, a bajku uz fantastično i ustaljeno u jezičnom i stilskom smislu (Crnković, 1984).

3.2. Dječja priča

Pojam priče je hiperonim koji obuhvaća pripovijedne forme kao što su bajka, fantastična priča i pripovijetka. *Dječja priča je glavna i najobuhvatnija vrsta dječje književnosti. Ona prati djecu od trenutaka kad počinju usvajati jezični sustav i ne napušta ih do kraja djetinjstva.* (Crnković i Težak, 2002:21)

Fantastično ili čarobno glavne su odrednice priče. Dijete bez čuđenja prihvaća pojave ili likove kakvih u stvarnosti nema: divove, vile, patuljke, vještice i dr. te je stoga priča djetetu vrlo bliska. Priča može biti vrlo raznovrsna te se može dijeliti na mnogo podvrsta (Crnković i Težak, 2002:22).

Po postanku se, prema Crnković i Težak, priča dijeli na narodnu i umjetničku. Narodna se priča dijeli na bajku, mit, legendu, novelu i anegdotu. Najvažnije su vrste među njima bajka i novela.

Umjetnička se priča dijeli na bajku (građenu po uzoru na narodne bajke ili sličnu narodnoj), na fantastičnu priču i na priču koja je bliska realističnoj pripovijetci. Dakle, dječjom pričom smatramo sve što je za djecu preuzeto iz riznice narodnih priča i iz umjetničkog stvaralaštva, a to su najčešće prozni tekstovi koji su nastali po uzoru na narodnu priču ili imaju element fantastičnog izražen na drugačiji način.

Crnković (1984) dijeli priču na tri podvrste: na bajku, fantastičnu priču i pripovijetku. Bajkom se smatraju usmene bajke, ali i umjetničke, pisane „na narodnu“. Fantastična priča prepoznaje se po irealnom svijetu, često nastalom u snu ili podsvijesti s neobičnim, nebajkovitim likovima, likovima djece, nelogičnim odnosima i nonsensima, što znači da ima slobodniju formu od klasične strukture bajke. Pripovijetka bi bila podvrsta koja se temelji na stvarnosnoj motivaciji. To su, zapravo, i tri temeljna stilska zamišljanja u hrvatskoj dječjoj priči; jedan koji izrasta na usmenoj podlozi, drugi s individualnim stilskim zamišljajima i treći, kojim dječji pisac predstavlja djecu u njihovoj stvarnoj situaciji, a zamišljaj nerijetko ima autobiografske elemente (Visinko, 2005: 34).

Dubravka Težak navodi da je *dječja priča kraća prozna vrsta koja ima razumljiv, jednostavan stil pisanja („stil i jezik prilagođen djeci“), obuhvaća djeci bliske motive, pretežno iz njihova života, slijedi pojavnost više likova, ali s usmjerenošću na jedan do dva lika, koji su najčešće djeca, te na prikaz jednog događaja* (Visinko, 2005:36).

U dječjoj se priči ne očekuje složenost radnje niti složenost suodnosa među likovima koje treba otkrivati. Osim djece, kao likovi u pričama, također se pojavljuju životinje, biljke, izmišljena bića te oživljena predmetna stvarnost. Prema Visinko, K. (2005) recepcija dječje priče ovisi o više čimbenika (o djetetu, o posredniku roditelju, odgojitelju, učitelju – o komunikacijskoj situaciji). Mnoge se dječje priče koje se pojavljuju u uglednim časopisima Radost i Smib ne mogu pohvaliti jednostavnošću stila i jezika. Također, stil i jezik Ivane Brlić-Mažuranić stran je i djeci nedovoljno razumljiv (Visinko, 2005:36).

Karol Visinko slaže se s Hranjecom koji smatra da djeca doživljavaju čarobno i fantastično i to je osnova dječje priče. Fantastično i čudesno u pričama kod djece budi osjećaj zamišljanja, probuđuje maštu i poistovjećuje je sa stvarnošću, koja u tom slučaju bolje tumači pravu stvarnost nego njen realan prikaz. U priči se iznosi fragment života, a ne život u njegovoj sveukupnosti kao u romanu, pa su one više orijentirane na likove i njihova stanja vezana za taj događaj nego na razvijenu fabulu i mnoštvo događaja (Visinko, 2005:36).

3.3. Vrste dječjih priča

Uz već spomenutu podjelu po postanku na narodnu i umjetničku priču, priče se dijele:

1. Po efektu, namjeni ili podtekstu: simbolička, filozofska, šaljiva ili humoristička, poučna priča, priča kao igra, moralistička priča i basna.
2. Po odnosu prema tradiciji: klasična priča, starinska priča, moderna priča.
3. Po elementu igre: kumulativna priča, koja izgrađuje sustave suprotne postojećem na osnovi analogije i logike.
4. Po junacima: priča s djecom kao junacima i s junacima koji nisu djeca.
5. Najbitnija je podjela po junacima s obzirom na njihovu pripadnost ljudskom rodu, životinjskom ili biljnom svijetu itd. S tim u vezi razlikuju se vilinska priča, priča o patuljcima, o divovima, o vješticama, o herojima, o postanku imena planina, izvora, rijeka (prijetvori), o svecima, o antropomorfno prikazanim životinjama, o antropomorfno prikazanim biljkama i stvarima, o lutkama, o ludama, o djevojčicama i dječacima i još mnoge druge.
6. Po završetku: priča sa sretnim završetkom, s nesretnim završetkom, priča sa završetkom u kojem se ne odlučuje o biti ili ne biti, sreći ili nesreći. Dok je u narodnoj bajci sretan završetak uzet kao pravilo (izuzevši mit, legendu i predaju), u umjetničkoj priči sretan završetak očekuju njezini čitatelji – djeca.
7. Po odnosu prema igri riječima: priče bez igre riječima i one u kojima je igra riječima naglašena. (Crnković, Težak, 2002:24-26)

3.4. Povijesni razvoj hrvatske dječje priče

Prema Crnkoviću (1978) početak hrvatske dječje priče može se povezati uz drugu polovicu 19. stoljeća. U razdoblju prije *Priča iz davnine* I. Brlić-Mažuranić postojalo je mnogo primjera u kojima izostaje istinska proživljenost. Međutim, ugledajući se na dobre narodne priče, te na Andersena, Kiplinga i Tolstoja, neki će se hrvatski autori ipak izdvojiti svojom posebnosti.

U kasnijim godištima Smilja, autori Đuro (Jure, Juraj) Turić, Jelica Belović Berdnadzikovski i Antonija Kassowitz-Cvijić, pronašli su „pravu književnost“ i time pridonijeli boljem položaju priče, a da toga nisu ni bili svjesni.

Godine 1845. Ivan Filipović pokreće Zabavnu čitaonicu (ukupno 17 svezaka), a pet godina kasnije izdaje djelo *Mali tobolac*, čime zapravo počinje hrvatska dječja književnost. Četrnaest je godina kasnije, Filipović, pokrenuo i uređivao prvi hrvatski dječji časopis *Bosiljak*. 1873. godine, prvog svibnja izlazi prvi broj časopisa *Smilje*, i od tada do 1945. izlazi neprekinuto. Nakon *Smilja* i *Bosiljka*, izlazi prvi broj *Bršljana* (1873.), samo dva mjeseca nakon *Smilja*. Od tri glavna časopisa, *Bosiljak* je bio najmanje dječji, dok su *Smilje* i *Bršljan* bili to podjednako.

Deset godine prije *Smilja* i *Bršljana*, te jednu godinu prije *Bosiljka*, objavljena je Šenoina povjestica, *Postolar i vrag* (1863.), a šest godina kasnije objavljena je druga povjestica *Kugina kuća* (1869.), te se nakon te godine pojavljuje cijeli niz Šenoinih povjestica, sveukupno četrdesetak. Godine 1909. Jure Turić izdaje prvu zbirku priča pod naslovom *Priče*. Moglo bi se čak i reći da su Turićeve *Priče* bile vodič u pisanju Šume Striborove Ivane Brlić-Mažuranić. Nakon J. Turića, od 1877. do 1880. godine u Pučkim novinama, Ljudevit Tomišić, objavljivao je Kozarčeve *Priče* djeda Nike. Antonija Kassowitz-Cvijić bavila se pisanjem za djecu 90-ih godina. Objavljivala je pripovijetke i priče (*Što lutka o sebi pripovijeda*, *Priča o taštoj mišici*, *Božićne sličice*, *Mala pletilja*, *Mala nezgoda...*), a neke od njih su pisane po uzoru na Andersena.

Jelica Belović-Bernadzikowski 1899. godine objavljuje veću zbirku narodnih priča *Poljsko cvijeće*. Priče je uskladila jezično i stilski. Bila je u priči na dobrom putu, moglo bi se reći da je bila na putu prema onome što će učiniti Jagoda Truhelka u *Zlatnim dancima*.

Ivana Brlić-Mažuranić otvara drugo razdoblje hrvatske dječje književnosti djelom *Šegrt Hlapić*, objavljeno 1913. godine. To je doba koje karakterizira visoki umjetnički domet dječje književnosti, a predstavnice su mu dvije književnice: Ivana Brlić-Mažuranić i Jagoda Truhelka, te jedan književnik Vladimir Nazor. Veliki uspjeh Ivana Brlić-Mažuranić doživljava *Pričama iz davnine*, koju piše i izdaje u teškim i tragičnim ratnim vremenima (1916. godine). *Priče iz davnine* u prvom izdanju sadrže šest priča: *Kako je Potjeh tražio istinu*, *Ribar Palunko i njegova žena*, *Regoč*, *Šuma Striborova*, *Bratac Jaglenac i sestra Rutvica* i *Sunce djever* i *Neva Nevičica*.

Vladimir Nazor bavio se dječjom književnošću pred Prvi svjetski rat, te je jedan dio stvaranja posvetio djeci. U knjizi *Dječja knjiga*, skupljao je radove namijenjene djeci. Ta knjiga sadrži pjesme, štiva i priče *Bijeli jelen*, *Dupin*, *Minji* i *Genovevina košuta*, kao i za djecu priređenog *Velog Jožu*.

Jagoda Truhelka uvela je u hrvatsku dječju književnost opis djece i djetinjstva na autobiografskoj osnovi. Godine 1969. izišli su *Zlatni danci*, *Tugomila* (1894.), a *Naša djeca* (1896. godine).

Drugi pisci razdoblja Ivane Brlić-Mažuranić su Ema Božičević, koja izdaje knjigu iste godine kad su izašle *Priče iz davnine* (1916.) pod naslovom *Čarobni svijet* – priče za mladež. Knjiga sadrži osam priča: *Lastavica*, *Vještica*, *Zmijin dvor*, *Vodeni kralj*, *Bisida*, *Lijerka*, *Orao*, *Sunčanica*. Također valja spomenuti Josipa Cvrtila koji 1922. godine izdaje zbirku priča *Ivanjske noći* istkane na potki narodne priče, priče s podlogom legende i apokrifa i priče o događajima iz života. Neke od njih su *Vesela braća*, *Slastičar iz grada*, *Ukradeno sunce* i dr. (Crnković i Težak, 2002: 121-399).

Priča, od početaka pa do danas, postala je najraširenija i najtraženija dječja literatura. Suvremena dječja priča započinje nakon Drugog svjetskog rata, a vrhunac doživljava sedamdesetih i osamdesetih godina 20. stoljeća. Tada se razvijaju priče različite tematike kao što su sjećanja na djetinjstvo, animalističke priče, lirske priče, život suvremene obitelji, ali neki autori, kao Dubravko Horvatić, vraćaju se temama iz povijesti i legendi o Hrvatima i hrvatskim krajevima. Broj autora dječjih priča se umnogostručio. Priče se danas objavljuju u dječjim modernim časopisima, u dječjim zbkama priča, na audio i videoprijamnicima i sl. Od početaka pa do danas autori svoje priče objavljuju u časopisima, a zatim u zbkama. Neke od istaknutijih zbirka dječjih priča hrvatskih autora današnjice su *Nemam vremena*, *Mrvice iz dnevnog boravka* autorice Sanje Pilić; *Sjač sreće* Božidara Prosenjaka; poticajne *Bakine priče* Dragane Turković-Milih; *Stazama* Snježane Grković-Janović; *Priče za slušanje* Mire Šincek; *Mediteranska trilogija* Katje Matković-Mikulčić; *Animalistička priča* Vladimira Jurčenka, Anto Gardaš, Mira Peteh, Marija Duš i drugi.

4. Jezik kao sredstvo sporazumijevanja

Jezik je komunikacijski sustav znakova, a osnovna mu je funkcija sporazumijevanje. Stalno se razvija i obogaćuje usporedno s razvojem ljudske zajednice: znanosti, tehnike, gospodarstva i kulture. Jezik se ostvaruje tako što ga pojedinac upotrebljava kako bi izrazio svoje osjećaje, stavove, htijenja i raspoloženja. Standardni je jezik autonoman vid jezika, svjesno normiran i polifunkcionalan, stabilan u prostoru i elastično-stabilan u vremenu što znači da je samostalan i određen dogovorenim pravilima koji se odnose se na pravopisnu, pravogovornu, gramatičku, leksičku i stilističku normu koja se ostvaruje na razne načine: u književnosti, medijima, znanosti, svakodnevnom govoru ili poslovnoj komunikaciji (Markusi i Pezer 2013: 8).

Jezik kao standard je polifunkcionalan. Svaki funkcionalni stil ima svoje pravilnosti, tj. norme koje određuju što pojedinom funkcionalnom stilu pripada, a što mu ne pripada. Postoji književnoumjetnički, razgovorni, administrativni, publicistički i znanstveni stil.

U hrvatskoj dječjoj književnosti uglavnom se upotrebljava standardni jezik, no uz standardne se oblike često koriste kolokvijalni, žargonski i dijalektalni izrazi, tuđice i strane riječi koji su dio razgovornog funkcionalnog stila kako bi autori tekst i jezično približili čitateljima, često opisujući svakodnevne, djeci poznate situacije.

4.1. Jezik književnog djela

Književna djela poseban su oblik izražavanja ljudskih osjećaja i stavova pa je i jezik individualiziran, originalan i slobodan. Riječ u književnom djelu posjeduje intonaciju, jačinu, tempo, osjećajnost, izražajnost i sugestivnost. Ona se mijenja i dobiva nova značenja jer je pisac u književnosti upotrebljava na različite načine, dovodi je u neuobičajene veze i odnose s drugim riječima i daje joj novo mjesto u rečeničnom nizu. Stoga, jezik književnog djela može biti:

1. Pjesnički jezik, kad označuje jezik u određenom književnom djelu (pjesmi, prozi ili dramskom djelu).
2. Jezik kao pisani izraz određenog razdoblja, određenog autora ili određene vrste književnog stvaralaštva (epa, tragedije, modernog romana – proze u trapericama i sl.).

Svako književno djelo oblikovano je jezikom kojemu pridonosi osobni stil pisanja svakog pojedinog književnika. Književnik svoje misli ne izražava samo riječima, već i mimikom i gestikulacijom govornika, intonacijom, ritmom te jačinom izgovora glasova i riječi. (Bouša, 2009)

Jezik književnog djela u modernim tekstovima za djecu i mlade jednostavan je, metaforičan, ironičan i autoironičan. Upotrebljavaju se kolokvijalizmi i žargonizmi, posebno u tekstovima koji su namijenjeni djeci osnovnoškolskog uzrasta te se prikazuje današnji način života (tehnologija, ubrzan način življenja, malo vremena za posvećivanje nečemu ili nekome nedostatak vremena, traženje unutarnjeg mira i sl.). Stil pisanja je neutralan ili pak stil, svakodnevne, razgovorne komunikacije. U nekim se pričama koriste elementi administrativnog stila, dok se u pričama čiji su motivi povezani s današnjim modernim načinom življenja te znanstvenim

dostignućima, koriste stručne riječi, tj. termini (Bouša, 2009:9-17). I dječja književnost pisana je književnoumjetničkim stilom.

4.2. Književnoumjetnički (beletristički) stil

Književnoumjetnički stil karakterističan je za književna djela koja su plod najčešće jednog autora, pa se može reći da je to najslobodniji i najindividualniji od svih funkcionalnih stilova. Sve što je u njemu namjerno upotrijebljeno, nije pogrešno i to od pravopisne do leksičke razine. To znači da ga norme standardnoga jezika ne obvezuju, niti sprječavaju u prožimanju s drugim funkcionalnim stilovima – razgovornim, publicističkim, znanstvenim ili administrativnim. Najvažnija obilježja književnoumjetničkog stila su:

1. Na leksičkoj razini karakteriziraju ga poetizmi (*cjelov, sanak*), mnogi sinonimi (*zajaukne, krikne, vrisne*), tuđice i strane riječi (*doći na raport, anderes Stadchen, anderes Madchen*), dijalektizmi (*Bila sam v kinu sa šogoricom, joj tak sam se cmizdrila*), a ponekad i cijelo djelo može biti pisano dijalektom (*M. Krleža, Balade Petrice Kerempuha*). Često se koristi intertekstualnost (*i ja, druga Yokasta*), frazemi i poslovice (*pala čoviku sikira u med*).
2. U sintaksi također vlada sloboda; neke rečenice su vrlo duge i složene dok su druge kratke, jednostavne i eliptične (*Vatra! Inspektor je zapalio cigaretu.*)
3. U morfološkom smislu puno je veća raznolikost oblika riječi nego u ostalim stilovima, a naročito glagolskih vremena kao što su aorist, imperfekt ili pluskvamperfekt koji se rijetko upotrebljavaju u ostalim stilovima.
4. Uporaba stilskih figura tipična je za književnoumjetnički stil (alegorija, aliteracija, asonanca, epiteti, metafore, personifikacija) (Frančić, Hudeček, Mihaljević, 2005:233-239).

Beletristički ili književnoumjetnički stil svoju građu crpi iz svih područja života neke zajednice, pa se koriste riječi iz svih jezičnih slojeva (regionalizmi, žargonizmi, arhaizmi, čak i nepravilni oblici te novotvorenice ili neologizmi). Ta pojava izbora

manje običnog i manje pravilnog zove se stilogenost. Osim toga, riječi, sintagme i rečenice upotrebljavaju se u doslovnom i prenesenom značenju što je dokaz sklonosti inačicama, a može se vidjeti na primjerima nekoliko figura ili tropa (Pranjeković, 2003:9-16).

Takav je slučaj ponajprije s metaforom. *Metafora znači zamjenjivanje jedne riječi drugom prema značenjskoj srodnosti ili analogiji; prijenos imena s jedne strane na drugu i značenja s jedne riječi na drugu.* (Bagić, 2012:187)

Metaforični izričaji tipa *noć je slijepa i gluha, baš je zec ili bio je tvrda srca* inačice su (neobilježenih izričaja) *u noći se ništa ne vidi i ne čuje, baš je strašljiv, bio je bezosjećajan* i sl. (Pranjeković, 2003:12).

Nešto slično tome događa se i u figuri koja se naziva antonomazijom kada se naziv za zanimanje rabi umjesto vlastitog imena, npr. Govornik (umjesto Ciceron), Prečista (umjesto Blažena Djeвица Marija) (Pranjeković, 2003:12).

Osim metafore u širem smislu, postoje metafore u užem smislu kao što su metonimija koja izraz zamjenjuje drugim izrazom koji je povezan osobno, prostorno, vremenski ili materijalno kao na primjer *čitam Krležu* ('čitam Krležino djelo') (Pranjeković, 2003:12).

Sinegdoha je također vrsta metafore koja izraz zamjenjuje njegovim dijelom pa se i zove „pars pro toto“ kao na primjer *ostati bez krova nad glavom*, što znači 'ostati bez kuće, doma' (Pranjeković, 2003:13).

Alegorija je pak metafora koja zahvaća cijelo djelo, a javlja se najčešće u basnama koje, govoreći o životinjskim značajkama, zapravo govore o ljudskim osobinama.

Personifikacija je često stilsko sredstvo u bajkama jer ona se postiže dodavanjem ljudskih osobina bićima, stvarima ili pojavama (npr. *vuk koji govori, životinje koje plaču, stolić koji se prostire* itd.)

Perifraza je vrlo slična antonomaziji, samo što ona koristi opis nečega umjesto naziva (npr. Onaj koji sve vidi – misli se na Boga) (Pranjeković, 2003:13-14).

Metafora se često pojavljuje u književnoumjetničkim tekstovima, ali njena složenost i prepoznatljivost ovisi o čitateljima kojima je tekst namijenjen. Tako u

djelima za odrasle susrećemo višeznačne i složene metafore, dok su u pričama namijenjenim dječjem uzrastu jednostavnije i prepoznatljivije (*umro sam od dosade, rastopit ću se od dragosti, proljeće je obuklo drveću bijele haljinice, glava kuće, cvijete moj, svinjo prljava*).

4.3. Razgovorni funkcionalni stil

Razgovorni funkcionalni stil ostvaruje se u govornim i pisanim medijima, a njegov sadržaj svakodnevni je život. To je stil svakodnevne komunikacije koji obilježavaju jednostavnost, kratkoća, spontanost, neslužbenost, nepripremljenost i opuštenost. U razgovornom stilu upotrebljavaju se razgovorna gramatika i razgovorni leksik (Bijelić, 2009).

Fonološke karakteristike razgovornog stila imaju sklonost k ekonomičnom načinu izražavanja, što znači iznijeti što više informacija, na što jednostavniji način, pa se zato koriste (Bijelić, 2009):

- redukcija samoglasnika (*kol'ko, kak'*)
- uporaba supina ili krnjeg infinitiva (*pisat', nosit', otić', doć'*)
- česta uporaba oblika *sa* i kad zato nema potrebe (*sa njim, sa nama*)
- stezanje samoglasnika kod glagolskih pridjeva radnih (*sviro, došo, pošo*)
- ispuštaju se ponekad i suglasnici (*ne'aš pojma, ne'ko, sva'ko*).

U morfološkom smislu najčešće se koriste:

- prezent, perfekt i futur 1., čak i u situacijama kad bi trebalo upotrijebiti futur 2. (*Ako će prigovarati, valjda neće dugo* umjesto *Ako budu prigovarali, valjda neće dugo*).

- glagolski prilozi zamjenjuju se jednostavnijim konstrukcijama kao na primjer *Čitao je tekst i shvatio* umjesto *Čitajući tekst, shvatio je*.
- Uglavnom se koristi samo određeni oblik pridjeva (*Čuo se jaki vrisak* umjesto *Čuo se jak vrisak, Ivanovog* umjesto *Ivanova*)
- U instrumentalu prijedlog *sa* postoji i za sredstvo i za društvo (*idem s autobusom i idem s prijateljem* umjesto *idem autobusom i idem s prijateljem.*).
- Ne postoji razlika pri uporabi zamjenice koji/kojega (*Salon kojega je kupio* umjesto *Salon koji je kupio*).
- Rijetko se koristi povratno-posvojna zamjenica *svoj*, već se zamjenjuje zamjenicama *moj, tvoj, njegov* primjer *uzmi svoju osobnu iskaznicu* umjesto *uzmi tvoju osobnu iskaznicu*.

Rečenice i spojevi riječi, odnosno sintaksa razgovornog jezika također je ekonomična, pa se često koriste:

- Elipse: *Kiša. Inače?*
- Ustaljeni izrazi najčešće su isto skraćeni: *Đenja! Veče!*
- Kad rečenice nisu eliptične, vrlo su kratke: *Šta ima?*
- Česte su rečenice koje podsjećaju na poslovice: *Što se mora, nije teško. Kakav otac, takav sin.*
- Česti su pleonazmi: *Mala kućica* ili *Obrojčati stranice brojevima*.
- Stavljanje predikata na prvo mjesto *Predomislić će se on, vidjet ćeš*
- Usklične rečenice služe izražavanju emocija: *Daj, nemoj zezat! Strašno!*

I na leksičkoj razini razgovorni stil želi biti slobodan i izražajan pa se susreću razgovorni leksemi:

- Kolokvijalizmi: *Evo ga na!*, vulgarizmi *Ajd' nemoj mljet više!*, žargonizmi: *Imaš love?*, poštapalice: *Jel'*, *super*, *definitivno*, *čuj*, *znači*, *dakle* itd.
- Imenice pogrđnog značenja (pogrđnice): *mutavac*, *idiot*, *blento* ili odmilice: *tatica*, *seka*. (Bijelić, 2009:57-66)

Sve su to značajke stila koji služi za potrebe svakodnevnog sporazumijevanja. Jezik je dječje priče pisan književnoumjetničkim funkcionalnim stilom u kojem dolazi do prožimanja s razgovornim funkcionalnim stilom. Elementi razgovornog stila kao što su žargonizmi, kolokvijalizmi, vulgarizmi, dijalektizmi te strane riječi kao i razgovorna gramatika pojavljuju se u književnom tekstu.

5. Hrvatski dječji časopisi

Dječji časopisi periodična su publikacija prilagođena djeci sukladno njihovoj dobi, roditeljima i nastavnicima. Sadrže teme koje se tiču djece: priče, bajke, pjesme, dječje radove i dopuna su nastavi. Dijete koje čita dječje časopise razvija naviku čitanja kao važan segment čitalačke kulture. Najpopularniji su hrvatski dječji časopisi *Smib*, *Prvi izbor* i *Radost* koji su namijenjeni djeci od 1. do 4. razreda osnovne škole, te *Modra lasta* koje je namijenjena djeci kroz cijelo osnovnoškolsko obrazovanje. Časopisi kod djece potiču razvijanje jezične sposobnosti te obogaćuju dječju maštu, upoznaju djecu s okolinom koja ih okružuje. Svaki časopis prati školski kalendar aktivnosti, godišnja doba, blagdane i događanja. Dječji časopis² *Smib* prati nastavni plan i program, potiče i njeguje dječje stvaralaštvo, prati generacije školaraca, koristan je za školu u prirodi, daruje originalne darove, nudi najbolje pjesme, priče, pripovijetke i igrokaze, otkriva ljepote i vrijednosti Hrvatske, vezan je za kućne ljubimce, obaveze djece, u svakom broju sadrži osnove 2 strana jezika – engleskog i njemačkog te je odličan za cjelodnevni boravak. *Smib* ima bogatu ponudu za različite

²<https://hr.wikipedia.org/wiki/Smib>

interese kod djece te je prikladan za djecu s posebnim potrebama. Također u svojim brojevima daruje Smibodar – CD-ove s edukativnim igricama i jedinstvenim autorskim crtićem. Izlazi jedanput mjesečno tijekom školske godine i sadrži 52 stranice u boji.

*Modra lasta*³ školski je časopis u izdanju Školske knjige, koja izlazi od 1954. godine. Po naravi je za zabavu i naobrazbu. Bavi se raznim temama, uz znanost, kulturu, glazbu, sport, film, modu, u sadržaj Modre laste uvršteni su i sadržaji zabavnog karaktera, kao što su modna i glazbena rubrika te enigmatski priloz i zabavne kvizove, nagradne zadatke i zabavne psihotestove.

*Radost*⁴ je najdugovječniji književni list za djecu. Časopis je bio i ostao škrinjica visokokvalitetnih i vrijednih književnih tekstova i likovne umjetnosti. Također, nudi edukativno-zabavni sadržaj. Djeca se pomoću njega mogu pripremati za testove u školi rješavajući kvizove iz hrvatskog, matematike i prirode i društva. U svakom broju nudi mnoštvo dječjih pjesama, dječjih radova, stripova, priča i slikopriča, nagradnih natječaja, postera te prostore za nadopunu ili vježbu pisanja.

Časopis⁵ *Prvi izbor*, namijenjen je učenicima od prvog do četvrtog razreda osnovne škole, učiteljima, roditeljima i knjižničarima. Koristi se kao pomoć u ranom učenju hrvatskog jezika. Koristan je u nastavi prirode i društva, likovnog, glazbenog i dramskog odgoja i odgoja za vrijednosti. U svakom broju djeci nudi bogat sadržaj vezan za godišnja doba i školske aktivnosti – priče i igrokaze tematski prilagođene vremenskom kalendaru priče sa slikama pjesme, stripove i zagonetke koji kod djece potiču samostalno čitanje i pisanje te također učeničku, učiteljsku i roditeljsku kreativnost.

Neophodni dio svakog časopisa su priče koje se nude u velikom broju, različitih tema i autora za djecu koja su usvojila vještinu čitanja i za one koja je tek usvajaju.

³ https://hr.wikipedia.org/wiki/Modra_lasta (21.06.2016.)

⁴ <http://www.vecernji.hr/knjige/radost-najstariji-dječji-knjizevni-list-i-na-webu-975160> (21.06.2016.)

⁵ <http://mozaik-knjiga.hr/casopisi/prvi-izbor/> (21.06.2016.)

6. Jezik dječje priče

Jezik dječje priče istražen je na primjerima priča u hrvatskim dječjim časopisima *Radost*, *Smib*, *Prvi izbor* i *Modra lasta* te zbirci priča *Nemam vremena* autorice Sanje Pilić iz koje su analizirane dvije priče zbog usporedbe složenosti stila i jezika naprema pričama u hrvatskim dječjim časopisima. Sveukupno je analizirano devetnaest priča koje su po jezičnim i stilskim obilježjima svrstane u nekoliko skupina.

1. Dječje priče pisane jezikom današnjice: *Što jedemo u svibnju?*, *Višnja u gipsu*, *Detektiv Dinko i torta nad tortama*, *Smisao života*
2. Priče koje jezikom i stilom oponašaju klasičnu bajku: *Kralj i kraljević*, *Priča o pronađenom kralju*, *Kralj Karlo Vrlo Najmudriji*, *Kako je princeza Dragica krenula u školu*, *Najstrašnije čudovište na svijetu*.
3. Priče s antropomorfnim likovima: *Mrki i Sivka*, *Tužna priča*, *Poklon za mamu*, *Noćni šumski vilinski pohod*, *Čarobni kišobran*.
4. Priče pisane jezikom i stilom neprilagođenim vrtićkoj dobi: *Natječaj za mamu anđela*, *Razredni mačo*
5. Adolescentske priče pisane jezikom današnjice: *Sretan dan*, *Obična ljubavna priča*, *Supuž puža*.

6.1. Dječje priče pisane jezikom današnjice

VIŠNJA U GIPSU Mladen Kopjar

Smib, siječanj 2008., broj 5

1. Stilistička razina

- usporedba⁶: *radije ću cijeli dan čuvati koze, nego gledati tebe*
- ironija⁷: *sve me boli... osim kose; baš ti hvala mama!*
- Metafora⁸: *„Papar je već te večeri Luni, Marisi i Višnji predao srebrni ključ, i njih su troje, širom otvorenih očiju, ušli u katakombe pod Kristalnim dvorcem* (metafora se prikazuje u tome što su Papar i Luna likovi iz priče, a Marisa i Višnja su stvarne – time je opisan njezin san)
- izrazi modernih bajki: *ljubičasto jezero, vodeni čarobnjak, srebrni ključ, vrata katakombi, kristalni dvorac*
- simbolika imena: *Papar*.

2. Leksička razina

- kolokvijalni izrazi: *daj, mama, molim te; Bok!; sjedne plaća*
- frazemi⁹: *širom otvorenih očiju; novac ne raste pod jabukom*.

3. Sintaktička razina:

- kratke rečenice: *Papar traže? U jezeru? Ma ne!*
- igra riječima: *Nema... nema me... doma... uopće me... nema.*

⁶Usporedba je povezivanje bića, predmeta, stvari ili pojava na temelju skrivenog ili pripisanog zajedničkog svojstva.

⁷Ironija je figura koja se ostvaruje izrazom koji je u suprotnosti s onim što govornik misli. Često se prepoznaje po tonu koji se u književnom djelu može izraziti interpunkcijom.

⁸Metafora je zamjenjivanje jedne riječi drugom prema značenjskoj srodnosti.

⁹Frazemi su nepromjenjiva i ustaljena veza najmanje dviju punoznačnih riječi koje se upotrebljavaju kao cjelina, ne mogu zamjenjivati mjesta i imaju preneseno značenje.

1. Stilistička razina:

- usporedba: *kao da je do nas doprla rika zvijeri*
- antiteza¹⁰: *Kakva sreća? – upitao je tata. Ležim tu polumrtav!*
- metafora: „...djetelinu s četiri lista stavio u knjigu *Pronađite smisao u svakodnevnom životu*“ (djetelina s četiri lista će mu donijeti sreću da pronade smisao u svakodnevnom životu), *ležim tu polumrtav* (pao je i udario se).

2. Leksička razina

- dijalektalni govor: *Makni ruku s mog plotu ili bum poslala Šarulju!*
- polisemija¹¹: *Spotaknuo se o korijen velike šljive i završio u travi. Dobro je – kleknula je mama do njega. – Nisi zaradio šljivu.*
- humoristična imena: *krava Šarulja*
- kolokvijalizmi¹²: *polumrtav.*

3. Sintaktička razina

- upitne i usklične rečenice: *Shvatio sam! To je smisao! Ide li Šarulja? Koga? To je krava! Gledajte sreća! Kakva sreća?*
- eliptične rečenice¹³: *Zbilja tata? Kakva sreća? Sreća! Sreća!*
- rečenice koje imaju imperativni oblik: *Bjež'mo! Gledajte! Dižite se!*

¹⁰Antiteza je stilska figura u kojoj se povezuju dvije riječi sintagme ili rečenice suprotnog značenja.

¹¹Polisemija je semantička pojava kada ista riječ ima dva ili više značenja.

¹²Kolokvijalizmi su izrazi tipični za razgovorni jezik koji je opušten i spontan.

¹³Eliptične rečenice su neoglagoljene rečenice, odnosno rečenice bez predikata.

1. Leksička razina:

- kolokvijalni izrazi: *urlati; ne urlaj; nemoj me živcirati*
- frazemi: *ode svojim poslom*
- variranje imena: *Tiće i Tihomir.*

2. Sintaktička razina:

- upitne i usklične rečenice: *Ej mama! Kako to misliš? Što jedemo u svibnju? Molim? Ništa te ne čujem!! A, to! Je l' pišeš? Jesi li napisao? Zašto pitaš? A jagode? Sa šlagom, ha? Što je to?*
- nedovršene rečenice: *Piši ovako... Pa onda... jagode...*
- eliptične rečenice: *Ej mama!, Tikvice., Mahune., Mladi grašak., Pa onda... korabicu. A jagode? Sa šlagom, ha?*

1. Stilistička razina:

- sinegdoha¹⁴: *narančasta glava* (označava slikaricu)
- simbolika imena: Ara (ime slikarice koja se šareno oblači i puno priča)
- deminutivi¹⁵: *ptičice*
- ironija: *Nešto gori – detektivski nos*
- frazem: *Praviti od šarenih jaja drogu* (Praviti od muhe slona) – varijanta frazema
- tvorbene igre¹⁶: *košaraš* (*košarkaš*)
- fonološke: *fijuu, ahh, brrr* – oponašanje onomatopeje; *lonac-lanac*.

2. Leksička razina:

- kolokvijalizmi: *brbljati, narančasta griva (kosa), crtić, nekako zgodna, tikvan, virka*
- leksemi koji označuju oponašanje prirodnih zvukova, glasova životinja ili ljudi: *cvokotati, cikne, zapljuštati*
- uporaba usklika: *Ajme!*
- frazemi: *kao muha bez glave, trči kao strijela, čudo neviđeno, dati petama vjetra*
- ustaljeni izrazi: *milina jedna*

¹⁴Sinegdoha je zamjenjivanje jedne riječi drugom na temelju značenjskog dodirivanja ili uokviravanja.

¹⁵Deminutivi su umanjnice.

¹⁶Tvorbene igre su zamjena frazemskih sastavnica drugima pomoću jezične igre.

- žargonizam¹⁷: *kolac*
- novotvorenice (neologizmi): *narančastokosa, zecostan*.

3. Sintaktička razina:

- eliptična rečenica: *Droga! Zar onaj Dinko? Detektiv? Od šarenih jaja – drogu.*

4. Morfološka razina

- gomilanje glagola: *leti, okreće, gleda, zastajkuje, virka.*

5. Pravopisna razina:

- grafostilistika: *TO-TA-LNO ZAKAZAO.*

Zaključak:

Priče namijenjene djeci mlađeg uzrasta govore o odnosima među vršnjacima, obitelji, aktivnostima tijekom praznika te o dječjoj mašti. Koriste se u njima se prikazuju humoristični događaji i koriste se motivi klasičnih bajki, pa time još više privlače djecu. Priče su vrlo kratke, imaju jednostavan jezik i stil, a u manjoj se mjeri koriste stilska sredstva kao što su metafora i ironija, jer je djeci takav način izražavanja apstraktan. Najčešće se u pričama susreću: simbolika imena, kolokvijalni izrazi, igre riječima, onomatopejski izrazi, žargonizmi, pa čak i neologizmi koji potiču djecu na stvaranje novih riječi i na igre riječima što im olakšava ovladavanje jezikom (*zecostan, narančastokosa*). Čak se pojavljuje i grafostilem *TO-TAL-NO ZAKAZAO* koji i vizualno sugerira veliko razočaranje. Također, kroz priču se prikazuje dječje stvaralaštvo, maštovitost i nedostatak iskustva o svijetu koji ih okružuje. Stil je vrlo duhovit što se postiže igrom riječima, te uporabom novotvorenica, kolokvijalizma i frazema.

¹⁷Žargonizam je izraz karakterističan za žargon, što znači govor uže društvene skupine različit od standardnog jezika ili mjesnog govora.

6.2. Priče koje jezikom i stilom oponašaju klasičnu bajku

KRALJ KARLO VRLO NAJMUDRIJI Mladen Kopjar Prvi izbor, siječanj, 2011., broj 5

1. Stilistička razina:

- Pleonazam¹⁸: *vrlo najmudriji*
- epiteti¹⁹: *najmudriji, najpametniji, zlatni, baršunasto, svjež, kameno, ledeni, mudrije*
- metafore: *dvorac čiji sjaj za dana posramljuje i samo sunce, želio probuditi mudrost koja se uspavala, dah je postao djelić ledenih stropova*
- usporedba: *Na podnevnom su se suncu četiri kule sjajile baš kao da su od zlata.*
- antiteza: *kralj Karlo Vrlo Najmudriji – Karlo Vrlo Najgluplji*
- ustaljeni početak: *U dalekoj zemlji stolovao je...*

2. Leksička razina:

- leksik bajke: *kralj, stolovao, kraljevstvo, podanici, dvorac, Njegovo Veličanstvo, odaje, prijestolje, drago kamenje, dvorani.*
- frazemi: *imati soli u glavi, glava na ramenu, pasti na pamet, krenuti po zlu*
- historizmi²⁰: *kralj, dvorani, odaja, prijestolje, stolovati.*

3. Sintaktička razina:

- eliptične rečenice: *van iz mojih odaja! Dvorac sav od zlata? Divno!*

¹⁸Pleonazam: pojava nepotrebnog ponavljanja istoznačnih riječi u govoru ili pismu.

¹⁹Epiteti: Pridjev se dodaje imenici s ciljem da se naglasi pojedino svojstvo ili vrijednost označenog bića, stvari ili pojave, da se izraz učini snažnijim, uvjerljivijim, slikovitijim.

²⁰Historizmi su izrazi koji se koriste samo kad se govori o nekom razdoblju u kojem su postojali neki pojmovi koje označuju, a danas ne postoje pa se rijetko upotrebljavaju: kmet, ban, aga, knez

4. Morfološka razina:

- glagolski oblici: uz prezent, perfekt i futur 1. pojavljuju se imperativ - *ne sumnjaj, neka počnu*; aorist – *vidje*.

KAKO JE PRINCEZA DRAGICA KRENULA U ŠKOLU Ema Pongrašić Prvi izbor, rujan-listopad, 2012., broj 1-2

1. Stilistička razina:

- ustaljeni početak: *bila jednom jedna princeza*
- intertekstualnost²¹: *hoću li morati čistiti i pospremati kao Pepeljuga? Ili ću se morati brinuti o čak sedam neurednih i prljavih momaka, kao Snjeguljica?* (humorni ton)
- antropomorfnost²²: *(Zmaj) obožavao je glazbu i svako jutro provodio svirajući violinu*
- epiteti: *ogroman dvorac, visoka kamena kula, strašni grozni užasni zmaj, lijepi dan, rana jesen, bijeli konj, veseli povici, šarene bilježnice, velike torbe, silne zadaće, neuredni prljavi momci, zgužvana haljina, sočna crvena jabuka*
- retorička pitanja²³: *Tako to ide s princezom, zar ne? Joj, taj princ, zašto ne dođe već jednom? Sad kad malo bolje razmislim, treba li meni taj princ? Zašto ga čekam toliko dugo? Zato što se tako mora?*
- grafostilemi: *Viiiisokoj kamenoj kuli, oooogromni dvorac*
- usporedbe: *Čistiti kao Pepeljuga, brinuti kao Snjeguljica.*

2. Leksička razina:

- leksik bajke: *zmaj, princeza, kamena kula, princ na bijelom konju, dvorac, zatočena*

²¹Intertekstualnost: pojava poststrukturalističkoga pristupa književnom djelu; smisao teksta spoznaje se u cijelosti tek pozivanjem na drugi, već postojeći tekst.

²²Antropomorfnost je pridavanje ljudskih osobina, misli, osjećaja i ponašanja kakvu predmetu, stvari, pojavi, apstrakciji, biljci ili životinji; oljuđivanje.

²³Retorička pitanja: stilska figura u kojoj se na postavljena pitanja ne očekuje odgovor.

- ponavljanje atributa: *njihovim šarenim bilježnicama, njihovim velikim školskim torbama, na njihovoj igri.*

3. Sintaktička razina:

- eliptične rečenice: *A ja? A on? Hej, zmaju! I testove!*

NAJSTRAŠNIJE ČUDOVIŠTE NA SVIJETU Mladen Kopjar Prvi izbor, travanj, 2012., broj 9

1. Stilistička razina:

- etimološka figura: *dubokoj dubini najdublje*
- antropomorfnost: *vikalo je čudovište, „A može li tebe tko uplašiti?“ – upita kesten; „Što? Smiješ se?“ – posve se smete miš.*
- metafora: *Sunce ga je šakljalo po njuškici, gdje se mrak baš nikad ne povlači pred svjetlom, vikalo je čudovište onima koji bi izašli u tu vječnu tminu.*
- usporedba: *Sunce poput strog prijatelja, ima zube veće od slonovskih kljova, glas mu odjekuje kao iz bunara, kandže su mu oštrije i od sjekira, kao što to obično biva s besposličarima*
- hiperbola²⁴: *U usta odjednom može staviti deset medvjeda i još mu ostane mjesta za divlju svinju, samljet ću te svojim željeznim čeljustima i posrkati kao kašu! Pojest ću te u jednom zalogaju, a onda naiskap popiti jezero pa ti plivaj u mom želucu ako te volja!*
- epiteti: *dubokoj dubini, najdublje šume, najstrašnije čudovište, nečuven strah, vječna tmina, slonovskih kljovi, grozomornije priče, stari visoki kesten, najstrašniji stvor, oštri zubi, sunčeve zrake, malo jezero, zeleno odijelo, željezna čeljust, sivi šumski mišić, lugarova brvnara (u izboru epiteta vidljiva je gradacija koja je u skladu s razvojem fabule).*
- Kontrast²⁵: *...živjelo najstrašnije čudovište na svijetu – Ondje je na stražnjim nogama stajao sivi šumski mišić i prodorno cijukao novu*

²⁴Hiperbola: je figura preuveličavanja radi naglašavanja nekog emocionalnog stava.

²⁵Kontrast: stilski figuri u kojoj se nešto uspoređuje po suprotnosti.

prijetnju: *Dakle, ti si to najstrašnije čudovište na svijetu iz duboke šume? – reče lugar.*

2. Leksička razina:

- pogrdnice²⁶: *proždrijeti, raskomadati, samljet ću te*
- uvećanice i umanjenice: *brčine, mišić, njuškica, ormarić.*

3. Sintaktička razina:

- puno uskličnih i upitnih rečenica: *Jedu mi se ljudi! Raskomadat ću vas i proždrijeti! Samljet ću te svojim željeznim čeljustima i posrkati kao kašu! Pojest ću te u jednom zalogaju! Glas mu odjekuje kao iz bunara! A može li se tebe tko uplašiti? Što? Smiješ se? Ti me se ne bojiš?*

4. Morfološka razina:

- superlativ²⁷: *najdublje, najstrašnije* (ponavlja se četiri puta).

PRIČA O PRONAĐENOM KRALJU Sanja Pilić

Nemam vremena, 2010.

1. Stilistička razina:

- antropomorfnost: *Kralj* (lutka), *gospođa Moda* (imenica)
- metafora: *„Pravi kraljevi, naime, svoja kraljevstva nalaze u tuđim srcima.“* (Bogat si ako u sebi imaš ljubavi, novac nije mjerilo sreće.)

2. Leksička razina:

- ustaljeni izrazi: *„Bila jednom...“*
- leksik karakterističan za mlade: *komputer, barbik, lego-kockice*

²⁶Pogrdnice ili pejorativne riječi (i deprecijativ): naziv za riječi koje služe za ruganje, grđenje, kojima se iskazuje prijezir itd.

²⁷Superlativ: funkcija isticanja na temelju karakterističnih značajki

- leksik bajke: *dvorac, Vaše veličanstvo, kralj, malo sam se poklonila, milo mi je.*

3. Sintaktička razina:

- nedovršene rečenice: *Upravo sam izbačen iz jedne bajke... Obrazi su mu bili bijeli i gotovo prozirni, a tijelo krhko... Nitko više ne kupuje kraljeve, svi vole samo robote, ne znam gdje ću uopće prespavati... Zar mogu...? To je vrlo kratka priča, pričica... Ako vam gospođa Moda dopusti, možda se i to dogodi.*

KRALJ I KRALJEVIĆ

Sanja Pilić

Nemam vremena, 2010.

1. Leksička razina:

- leksik bajke: *kočija, dvorjani, kralj, kraljević*
- neobični tvorbeni oblici: *prekobacivati se*

Zaključak:

To su priče u kojima se stilski i sadržajno miješaju elementi klasične bajke s jezičnim elementima današnjice. Ustaljeni izrazi iz klasične bajke „Bio jednom jedan“ ili izrazi *kočije, dvorjani, dvorac, kula, prijestolje, princeza, zmaj* autori najčešće suprotstavljaju izrazima iz suvremenoga svijeta kao što su automobil, bicikl, barbike, lego-kocke, škola, bilježnice, knjige, ispiti, kompjuter... što često ima humorističan prizvuk. Rečenice su jednostavne i kratke. U pričama se koriste ustaljeni epiteti: *mladi kraljević, dobro srce, stari kralj, princ na bijelom konju, strašno čudovište, užasan zmaj*. No, kad govore o osobinama likova, autori se služe uobičajenim izrazima kao što su *nehajan, srdačan, jednostavan, prljavi i neuredni momci, nije bila tužna ni ljuta, čavrljati, zmaj nije bio tako strašan*. Priče Sanje Pilić temelje se na antitezi jer autorica želi prikazati dobrotu i plemenitost suvremenog dječaka stavljajući ga u kontekst bajke kako bi naglasila suprotnost između svijeta koji ne

vjeruje u bajke i njene vizije svijeta. U njenim pričama se uz standardnojezični leksik pojavljuju i kolokvijalizmi, neologizmi i žargonizmi. U ostalim analiziranim pričama prevladava jezik klasičnih bajki koji se prožima s jezikom današnjice koji je jednostavan i jasan u leksičkom smislu, iako autori koriste puno manje elemente razgovornog funkcionalnog stila kao što su žargonizmi, dijalektizmi i kolokvijalizmi. No, pojavljuje se leksik koji je na prijelazu (prema arhaizmima): zdanje, trijem, tratina te se susreću historizmi kao što su stolovati, kralj, podanik, dvorjani. Rečenice su kratke i jasne, dijalozi primjereni dječjem uzrastu, imaju humornih elemenata koji izvire iz intertekstualnih veza i iz poigravanja klasičnim motivima bajke kao što su: princeza, princ na bijelom konju, zmaj i čudovište koji dobivaju potpuno suprotna obilježja, pa princeza ne želi čekati princa, zmaj svira violinu, a čudovište je mišić. U stilističkom smislu to se očituje u antitezama, monolozima, retoričkim pitanjima i usporedbama. Priča Najstrašnije čudovište na svijetu kao da je proširena inačica poslovice „Tresla se brda, rodio se miš“. Uz ustaljene početke, sve priče iz ove skupine imaju sretan završetak, iako priče Sanje Pilić kritički govore o sadašnjosti, dok su ostale priče bliskije klasičnoj bajci jezikom, stilom i poučnim i sretnim završetkom.

6.3. Priče s antropomorfnim likovima

TUŽNA PRIČA Marica Milčec

Smib, studeni 2007., broj 3

1. Stilistička razina:

- izrazi preuzeti iz bajki: *nekada davno, iza sedam gora i sedam mora, jednom davno*
- paronomazija²⁸: *luk Luka*
- personifikacija: *bili su prijazni i srdačni (lukovi), družili su se (lukovi), lukovi se naljutili, nije htio biti ubran (luk), lukovi vole život, on (luk) se zaljubio u najljepšu lučicu, svi su lukovi za njom izgubili glavicu, zaljubljen (luk) u lučicu.*

²⁸Paronomazija: stilska figura u kojoj se dovode u vezu srodne riječi po zvučnosti.

2. Leksička razina:

- kolokvijalizmi: *užas jedan; braco je slinio; Magda cmoljila; baka tulila; mama je plakala*
- frazemi: *nikome ne bi ni suza iz oka pala; izgubiti glavu; suze navrle ne oči, roniti suze.*

3. Sintaktička razina:

- eliptične rečenice: *I crveni i bijeli. Užas jedan. Luk luka. Čak i nadmeni poriluk. Jako, jako ljuti. I ne samo to.*
- ponavljanje izraza: *„Iza sedam gora i sedam mora“ ; tužna – „Tužna priča; I zato je ovo jedna tužna priča; Tužna, tužna, jako tužna.*

5. Pravopisna razina:

- Pisana velikim tiskanim slovima.

POKLON ZA MAMU Sanja Duvnjak

Prvi izbor, svibanj 2011., broj 9

1. Stilistička razina:

- antropomorfnost: *stari hrast koji je ponosno držao svoje nježne listiće i okretao ih prema suncu; Zašto si tako zamišljena, Marta? – upita je povjetarac iz hrastovih grana.; Zašto se tako mrštiš, Marta? – upita je lastavica.*
- metafora: *želim mami pokloniti sunce i najsajnije zvijezde (djevojčica želi pokloniti majci najljepši poklon); u maminim očima vidjele su se zvijezde (majčine su oči sjajile)*
- epiteti: *lijepa i brza lastavica.*

2. Leksička razina:

- deminutivi: *djevojčica, listići, povjetarac, pjesmica.*

3. Sintaktička razina:

- upitne i usklične rečenice: *Zašto si tako zamišljena Marta? Hoćeš li da ti pomognem? Hoću! Kakvi su to pokloni?*
- Nedovršene rečenice: *Želim mami pokloniti sunce i najsjajnije zvijezde...*

MRKI I SIVKA Tamara Vrbanović

Smib, prosinac, 2007., broj 4

1. Stilistička razina:

- personifikacija: *dimnjaci su ispuštali sive oblačice dima*
- epiteti: *crveni, sive, golo drveće, mokro perje, tamno tmurno nebo, topla i suha kućica*
- poimenični pridjevi: Mrki (namrgođena ptica) i Sivka (ptica sive boje).

2. Sintaktička razina:

- ponavljanje sintaktičkih konstrukcija: *ljutito je pomislio, zabrinuto dozivao, umorno uzdahnuo, veselo leti, ponosno je uzdignuo kljun*

ČAROBNI KIŠOBRAN P. Vončina

Radost, ožujak, 7, 2015.

1. Stilistička razina:

- antropomorfnost: *Mačka misli, govori, vrlo je maštovita, ima čarobne čizme, čarobni kišobran.*
- simbolika imena: *Silvijo (lat. Šuma – stanovnik šume – živio je u slobodi); Silfida (simboličko ime iz baleta – vila).*

2. Leksička razina:

- leksem koji označuje životinjsko glasanje: *mijauču*

3. Sintaktička razina:

- Ustaljeni izrazi: „*I tako je jednoga dana...*“

NOĆNI ŠUMSKI VILINSKI POHOD Ž. Hercigonja Prvi izbor, ožujak, 2016., br. 8

1. Stilistička razina:

- antropomorfnost: Sova Maša (*Bože, tko li su? – pomisli Maša*), vile proljetnice (*Jesi li već pospana, Mašo?*– upita je sažalno vila)
- epiteti: *mala ptica, mala vila*
- leksik bajke: *magija, prikazi, božanski stvor, začudno.*

2. Leksička razina:

- leksemi kojima se označuju prirodni zvukovi ili glasanje životinja: *šuštanje, huhuknuti*
- deminutivi: *sovica, haljinica, vratašca, krevetić, djevojče*

3. Sintaktička razina:

- eliptične rečenice: *Ali kako? Da, božanski!*
- upitne rečenice: *Jesi li već pospana, Mašo?, Pa... kako znaš moje ime, prelijepa neznanko?, Pa kako to izvode?, Kakvom se to magijom, pobogu, koriste?! Ali... ali kako?, Božanski?, Tko će mi ovo vjerovati kad budem pričala?, Tko?*

Zaključak:

Priče su kratke te se u njima koristi jednostavan leksik i jednostavna sintaksa. Najčešće stilske figure su metafora, personifikacija, deminutivi i epiteti. Djeca rado čitaju priče s antropomorfnim likovima jer je to njihov način poimanja svijeta, oni pomoću svoje mašte kroz cijelo djetinjstvo personificiraju likove, pojave i predmete. Priče su karakteristične po čestim upitnim, uskličnim i nedovršenim rečenicama čime se naglašava raspoloženje likova. Radnja je u pričama zanimljiva, a stil njihova pisanja dodatno privlači čitatelje.

6.4. Priče pisane jezikom i stilom neprilagođenim vrtićkoj dobi

NATJEČAJ ZA MAMU ANĐELA Nada Jerčić

Prvi izbor, svibanj 2011., broj 9

1. Stilistička obilježja:

- metafora: *oblak brige i strepnje, anđeoska krila koja joj pomažu, njezin osmijeh otjerao je sve oblačiće s njene glave.*

2. Leksička obilježja:

- žargonizam: *kužiš*
- kolokvijalizmi: *rastezao se kao žvaka* ('valjao se po krevetu')
- administrativni stil: *Poštovana gospođo mama, ovim Vas putem obavještavamo.*

RAZREDNI MAČO

Modra lasta, travanj, 2007., broj 8

1. Stilistička obilježja:

- frazemi: *iz pouzdanih izvora, slavodobitni smiješak*
- ironija: *pametnjaković* ('nije baš pametan, ali se tako ponaša')
- usporedba: *poput sige*
- metafora: *smrznuo smiješak.*

2. Leksička obilježja:

- žargonizmi: mačo, frendovi, raska
- kolokvijalizmi: top-tema.

Zaključak:

U pričama *Razredni mačo* i *Natječaj za mamu anđela* koristi se leksik koji ne djeluje uvjerljivo jer se kao glavni likovi navode djeca nižih razreda osnovne škole te dijete viših razreda osnovne škole, a pripovjedač nije u 3. licu, već dijete, jedan od likova. S tim u vezi uočava se da djeca tog uzrasta ne mogu imati tako bogat rječnik ili poznavati osnove administrativnog stila kao što se navodi u priči *Natječaj za mamu anđela*. Zato takav pripovjedač djeluje neuvjerljivo u leksičkom izboru i stilu. U vokabularu osmogodišnjeg djeteta rijetkost su složenije konstrukcije rečenica u usmenom izražavanju pa tako i u pisanom. Premda je priča *Razredni mačo* namijenjena djeci adolescentske dobi, glavni lik priče izražava se bitno drugačije od svojih vršnjaka koristeći epitete, metafore i usporedbe tipične za odrasle.

Kroz analizu dječjih priča u hrvatskim dječjim časopisima *Radost*, *Smib* i *Prvi izbor*, koji su namijenjeni djeci nižih razreda osnovne škole, možemo zaključiti da se u njima koristi jednostavan leksik i sintaksa kako bi djeci koja nisu usvojila ili tek usvajaju jezična znanja tekstovi priča bili razumljivi i jednostavni za samostalno čitanje. Najčešće se u časopisima nalaze priče pisane po uzoru na klasičnu bajku, priče s antropomorfnim likovima te priče koje obuhvaćaju svakodnevni život djece uključujući školski kalendar aktivnosti i blagdana. Autori dječjih priča jezikom i stilom pokušavaju se što više poistovjetiti s djetetom, a to postižu jednostavnijim izrazom i kratkim i jasnim rečenicama. U pričama se najčešće koriste deminutivi, kontrast, usporedbe, metafore (koje su djeci poznatije), personifikacija, paronomazija, kolokvijalizmi, žargonizmi, uvećanice te novotvorenice koje pričama dodaju humorni ton. No, također, u časopisu *Modra lasta* koji je namijenjen djeci viših razreda osnovne škole pojavljuju se i priče koje su pisane zahtjevnijim leksikom i složenijom sintaksom, namijenjene adolescentskom uzrastu. Te su priče duže, koriste složeniju sintaksu i više stilskih figura. Najčešće teme su im one koje zaokupljaju mlade –

škola, ljubav, obiteljski odnosi, prijateljstvo, školske simpatije i sl. Također, u pričama se koristi mnogo više metafora, ironija, autoironija, poštapalica, frazema, žargonizama, kolokvijalizama nego u pričama za djecu nižeg uzrasta te nedovršenih i upitnih rečenica kojima se postiže nesigurnost u odlukama pojedinih likova.

6.5. Adolescentske priče pisane jezikom današnjice

OBIČNA LJUBAVNA PRIČA

Modra lasta, svibanj, 2008, broj 9

1. Stilistička razina

- antropomorfnost: *šašave veste*
- metafora: *džungla školskog hodnika, u tom moru pravopisnih pravila zakona, odletjeti u nebo* ('od sreće ne osjećati tlo pod nogama')
- usporedba: *razgrtao sam prvašiče, koji su mi se kao krumpirići spleтали oko nogu; slomljen kao brezova grančica*
- deminutivi: *zubići cvrkutići*
- autoironija: *„Bio je zgodan i jak, što se za mene ne bi moglo reći. Ne znam, možda ja i jesam jak, ali to kod mene nije još došlo do izražaja.“*
- sinegdoha: *tek na satu* ('za vrijeme sata kemije')
- ironija: *„Ljubav je bol.“, „Ljubav je san koji ne možeš dosanjati. Ljubav je nešto što ti samo nebo može dati“.*
- antiteza: *neobična/obična ljubavna priča*
- simbolika imena: *Lorena* (*lat. Laurus-lovor*) - koristio se za vijenac koji je predstavljao pobjednika; *Tompa* – ludističko ime, asocira na tupost.

2. Leksička razina:

- kolokvijalizmi: *ljubavna groznica*
- žargonizmi: *simpa cura, odvratan tip*
- kolokvijalno obraćanje čitateljima: „*Znate ono, gleda ona mene, gledam ja nju, izdaleka.*“
- Termini²⁹: *organske i neorganske tvari, valencije, potencije, pokus, sumporovodik, kemijske formule*
- frazemi: „*Bilo je vrijeme da otkrijem karte*“, „*Prijeći s riječi na djela*“.

3. Sintaktička razina:

- eliptične rečenice: *Maja plavokosa, plavooka.*
- Priča je pisana jednostavnim izrazima, rečenice djeluju kolokvijalno.

²⁹Termini su izrazi karakteristični za pojedinu struku.

1. Stilistička razina:

- metafora: *njezina ruka isplivala je iz moje* ('nježno je odmaknula ruku'), *grčevi u želucu, tupost je izvirala iz mene.*

2. Leksička razina:

- žargonizmi: *stari, lova*
- frazemi: *sva vrata otvorena, mojih 5 minuta, biti dobra lovina, sutra je novi dan, lijepo se kao pčele na med, biti lud za nekim, pasti na pamet*
- poštapalice³⁰: *mislim*
- kolokvijalizmi: *cuga, osjećati se jadno, ne budaliti, zablokirao, faca, hvata me strava, paranoičan, žvaka, kvart, cura, dečki, totalno ružan*
- ubani leksik: *Cinestar, skupljanje rastavljenih žena, prodavaonica zdrave hrane, masaže, tečajevi, igranje tenisa, videoteke*
- strane riječi: *Cinestar.*

3. Sintaktička razina:

- eliptične rečenice: *Avatar. Valjda. Crtani.*
- gramatički neispravne rečenice: *Lorena se ustala.* (prav. Lorena je ustala.)

³⁰Poštapalice su izrazi koji se u govoru često ponavljaju iako nemaju nikakvo značenje u kontekstu, već služe govorniku kao psihička stanka za nastavak govora. One su negativna pojava u jeziku.

- upitne rečenice: *Što bi gledala? Što razmišljaš? Što se dogodilo? Zaljubljen si u mene? Neugodno ti je? Ili se ne moram? Imaš li žvaku? Što radiš sutra? I možda baš to bude moj sretan dan, zašto ne?*
- nedovršene rečenice: *Život ti je, znači, lijep... Iako, najradije bih se zavukla u sobu... Želim nestati... Jer sve će proći... Oh, nadam se da ću sutra biti razgovorljiviji, pametniji i nekako posebniji... Pretvaram se da sam dobre volje, a nisam...*

SUPUŽ PUŽA Branka Kandić Splavski Modra lasta, prosinac 2007., broj 4

1. Stilistička razina:

- metafora:
 - *dijeljenje ima poseban šećer* – kada dijeliš s prijateljima bolje se osjećaš
 - *njezina vreline danonoćno je titrala u izbljedijelom zraku i od nje žednim pukotinama ispucaše i usne i kora zemlje* – vrućina ljetnog dana
 - *ali sutra je dan po kojem se ne može koračati. Podloga je samo ovaj dan današnji* – ne znamo što se sutra može dogoditi, treba razmišljati o današnjem danu
 - *sklisko sutra* – do sutra se mnogo toga može dogoditi
 - *kad god iznevjerimo najboljeg prijatelja, u ustima osjetimo onaj nepogrešiv okus bobice vrelice* – što skuplja usta, steže grlo i obara pogled – kada iznevjerimo prijatelja osjećamo težinu, nelagodu
 - *jer su se znali iznutra srcem* – tako se dobro poznaju da su im riječi bile suviše.
- superlativ: *najsajjnija zvijezda, najzvjezdanije noći, najmočvarnije*

- antropomorfnost: *te kapi što će doletjeti s neba i donijeti zelenilo i život*
- paradoks: *Ništa ne traje vječno, osim vječnosti same.*
- epiteti: *najbrži pogled; najmilija poslastica; poseban grm; sitni pogledi; gusto trnovito grmlje; ugodna sitost; modrikasti sjaj; obične stvari; izbljedadjeni zrak; duga suša; preumoran; prejadan; dalek i maglen; bolna, izgrebena stopala; zeleniji i sočniji krajolik.*

2. Leksička razina:

- leksem koji označuje glasanje: *zaciči*
- ponavljanje riječi koje imaju isti korijen: *razbježalo, bježati, bježati; brzina brža, strpljivost strpljivija*
- deminutivi: *životinjice, kućica, nožica, bobica, puteljak, busenčić, listići*
- neologizmi: *supuž*
- ponavljanje leksema: *dugo, dugo; dalje, dalje*
- ponavljanje glagola: *potrči, ode, ode, guta, guta, guta.*

3. Sintaktička razina:

- neoglagoljene rečenice: *Vode nigdje. Voda! Voda! Hrane u izobilju, novih prijatelja, svega u izobilju. Sutra! Osim u onim svojim – sutra... Opet! I zauvijek!*
- ponavljanje istih sintaktičkih konstrukcija: ponavljanje priložne oznake vremena nikada i negacije nije – *Poželi da baš nikada više i nikud ne hoda, da nikada više nepromišljeno ne juri, i da se nikada, nikada više ne rastaje od svog najboljeg prijatelja. Nije da puž nije mislio na svog najboljeg prijatelja, nije da mu je izvorska voda novih livada bila onako slatka kao prije, nije da mu je san bio pun boja i jurnjave kao nekad, ali nije se vraćao.*
- ponavljanje izraza: *Tu je! Tu! Baš odavde! Baš tu!*

- gomilanje predikata: *pije, poprška se i posipa.*
- upitne rečenice: *Možda on dođe ovamo? A možda je u međuvremenu pala kiša, pa i on uživa i valjuška se u izobilju? No, što ako nije tako? Što ako kiše nije bilo? Što ako me još čeka? Što ako svako malo pogledava niz prazni, vreli puteljak? Kamo krenuti? Kuda poći? Što li je ovo? Što to vidi?*
- morfološka obilježja: aorist: *pođoše, osušiše, nestade*; imperfekt: *bijahu, bijaše.*

Zaključak:

Priče govore najčešće o temama koje zaokupljaju adolescente, no unatoč tome jezik i stil su im jednostavni. U takvim se pričama najčešće koriste motivi kao: škola, ljubav, prijateljstvo, simpatija i odnos obitelj – dijete. Ne koriste se isključivo standardni oblici, niti je radnja u pričama zahtjevna. Iako su namijenjene starijoj djeci (prema četrnaestoj godini), veoma lako ih mogu razumjeti i mlađa djeca. Njihov je jezik suvremen, stil blizak urbanoj mladeži, rečenice su kratke i u skladu s razgovornim stilom: eliptične, upitne ili nedovršene. Likovi su skloni uporabi kolokvijalizama, žargonizama, poštapalica, frazema i izraza koji su karakteristični za današnjicu kao što su: *Cinestar, Avatar, zdrava hrana, videoteke, masaže*, čime oponašaju stvarni život i razgovorni jezik pa tako postaju privlačni čitateljima te dobi. Interpunkcije su znakovite u tim pričama jer iza nedovršenih, upitnih i uskličnih rečenica krije se mladenačka nesigurnost, sramežljivost i nedostatak samopouzdanja. Mladi čitatelji mogu se identificirati s likovima i na jezičnoj razini, a ne samo tematskoj. Likovi im postaju bliski i privlačni, naročito zbog humornog tona dijaloga i pripovijedanja.

7. Zaključak

Hrvatski dječji časopisi i priče u njima uglavnom su namijenjene mlađoj djeci, ali ima i priča za adolescente, naročito u *Modroj lasti*. Leksik je u tim pričama jednostavan, prilagođen suvremenom načinu izražavanja jer likovi upotrebljavaju osim standardnih izraza i kolokvijalizme, a uočena je uporaba i žargonizama, neologizama te dijalektizama. Stilski prevladavaju personifikacije ili antropomorfnost likova, metafore, antiteze, epiteti, onomatopejske riječi i blaga ironija. Česte su jezične igre, igre riječima, glasovima i značenjima riječi. Sintaktički su, uglavnom, prisutne jednostavne rečenice, eliptične, upitne i usklične, što je u skladu sa znatiželjom i čuđenjem u dječjoj dobi. Govor likova ima karakteristike razgovornog stila čiji se elementi pojavljuju i kod nekih pripovjedača (priče Sanje Pilić). Također, pojavljuju se i elementi klasične bajke kao što su ustaljeni počeci i završeci, ustaljeni epiteti te motivi koji su danas arhaični, ali se oni isprepliću s motivima iz suvremenog svijeta što daje humorističan ton pričama. Time se ostvaruje atmosfera tajanstvenog i maštovitog. Takve priče kod budućih čitatelja razvijaju sposobnost izražavanja, bogate dječji rječnik, potiču maštanje i čitanje. Priče koje imaju historizme sadrže djeci poznate lekseme koji su sastavnim dijelom bajki i za koje se pretpostavlja da su djeci već poznati.

No, isto tako postoje priče koje koriste leksik manje razumljiv djeci (*Natječaj za mamu anđela, Razredni mačo*), tj. koriste nejasne sadržaje ili sama priča ne djeluje realno što se tiče radnje ili likova. Autori priča ne koriste leksik sukladan djetetovoj dobi i priču izlažu u složenijem strukturnom obliku što onemogućuje usvajanje priče djetetu mlađe dobi. Takve su priče djeci nejasne i daleke jer ne koriste humorni ton i dijete ne pronalazi segmente svog života u njima. Dijete svoje ponašanje uspoređuje s vršnjacima te likovima iz priča, no ako pojedine priče ne sadrže takve elemente, tada ih djeca odbijaju. Oni traže priče s radnjom koja sadrži uvod, zaplet i rasplet, priče u kojima su likovi i radnja vezani uz svakodnevni život djece, priče s elementima bajke ili s antropomorfnim likovima.

Kada je riječ o primjerenosti analiziranih priča djeci predškolske dobi, mogu se izdvojiti priče s jednostavnim, njima razumljivim leksikom, bile bi one pisane jezikom

današnjice – dječje (*Detektiv Dinko i torta nad tortama, Višnja u gipsu, Što jedemo u svibnju*), priče s antropomorfnim likovima (*Mrki i Sivka, Čarobni kišobran, Noćni šumski vilinski pohod, Tužna priča, Poklon za mamu*) te priče koje leksikom i stilom podsjećaju na bajku (*Kako je princeza Dragica krenula u školu, Kralj Karlo Vrlo Najmudriji, Najstrašnije čudovište na svijetu, Kralj i kraljević, Priča o pronađenom kralju*). Takve bi se priče prilagodile djeci kroz razne igrokaze i radionice u kojima bi im se ponudilo da promijene početak ili kraj kao i ponašanje likova u pričama. Osim toga, moguće je osmišljavanje priče s istim likovima u drugačijim okolnostima, te crtanje ili izrađivanje najdražih likova iz priča, te mnoge druge aktivnosti u svakodnevnom boravku u dječjem vrtiću.

8. Literatura

1. Anić, Vladimir. 1998. Rječnik hrvatskoga jezika. Novi liber. Zagreb.
2. Bagić, Krešimir. 2012. Rječnik stilskih figura. Školska knjiga. Zagreb.
3. Bijelić, Angelina. 2009. Hrvatistika: Studentski jezikoslovni časopis; Vol. 3, No. 3. Razgovorni stil. Filozofski fakultet Osijek.
4. Bouša, Dubravka. 2009. Priručnik za interpretaciju književnog djela. Školska knjiga. Zagreb.
5. Crnković, Milan. 1984. Dječja književnost – priručnik za studente i nastavnike. Školska knjiga. Zagreb.
6. Crnković, Milan; Dubravka, Težak. 2002. Povijest dječje književnosti – od početka do 1955. godine. Znanje. Zagreb.
7. Dujmović Markusi, Dragica; Pavić Pezer, Terezija. 2013. Fon-Fon 4. Profil International. Zagreb.
8. Frančić, Anđela; Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica. 2005. Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnome jeziku. Hrvatska sveučilišna knjižnica. Zagreb.
9. Hameršak, Marijana; Zima, Dubravka. 2015. Uvod u dječju književnost. Leykam international d.o.o. Zagreb.
10. Hranjec, Stjepan. 2006. Pregled hrvatske dječje književnosti. Školska knjiga. Zagreb
11. Pintarić, Ana. 1999. Bajke, pregled i interpretacije. Matica hrvatska. Pedagoški fakultet. Osijek.
12. Pranjković, Ivo. 2003. Jezik i beletristika. Disput d.o.o. Zagreb.
13. Samardžija, Marko. 1995. Leksikologija hrvatskoga jezika. Školska knjiga. Zagreb
14. Silić, Josip. 2006. Funkcionalni stilovi hrvatskoga jezika. Disput d.o.o. Zagreb.

15. Visinko, Karol. 2005. Dječja priča – povijest, teorija, recepcija i interpretacija. Školska knjiga. Zagreb.

8.1. Izvori

1. Borovac, Ivanka. 2015. Detektiv Dinko i torta nad tortama. Radost 8/ 17-18.
2. Drobnjak Posavec, Marija. 2007. Obična ljubavna priča. Modra lasta 9/ 28
3. Duvnjak, Sanja. 2011. Poklon za mamu. Prvi izbor 9/ 18-19.
4. Đokić Pongrašić, Ana. 2011. Što jedemo u svibnju? Prvi izbor 9/ 26-27.
5. Hercigonja, Želimir. 2016. Noćni šumski vilinski pohod. Prvi izbor 8/ 16-19.
6. Jerčić, Nada. 2011. Natječaj za mamu anđela. Prvi izbor 9/ 22-23.
7. Kandić Splavski, Branka. 2007. Supuž puža. Modra lasta 4/ 25-28.
8. Kopjar, Mladen. 2008. Višnja u gipsu. Smib 5/ 19.
9. Kopjar, Mladen. 2007. Smisao života. Smib 1/ 18-19.
10. Kopjar, Mladen. 2011. Kralj Karlo Vrlo Najmudriji. Prvi izbor. 5/ 29-31.
11. Kopjar, Mladen. 2012. Najstrašnije čudovište na svijetu. Prvi izbor. 9/42-43.
12. Kulari, Aleksandra. 2008. Razredni mačo. Modra lasta 8/ 28.
13. Milčec, Marica. 2007. Tužna priča. Smib 3/ 6.
14. Pilić, Sanja. 2008. Sretan dan. Smib 6/ 25-26.
15. Pilić, Sanja. 2010. Nemam vremena – Kralj i kraljević. Bulaja naklada d.o.o. Zagreb.
16. Pilić, Sanja. 2010. Nemam vremena – Priča o pronađenom kralju. Bulaja naklada d.o.o. Zagreb.
17. Pongrašić, Ema. 2012. Kako je princeza Dragica krenula u školu. Prvi izbor. 1-2/54-55.

18. Vončina, Pika. 2015. Čarobni kišobran. Radost 8/ 5.

19. Vrbanović, Tamara. 2007. Mrki i Sivka. Smib 4/ 16.

9. Sažetak

U radu se proučavaju dječje priče na jezičnoj razini, koje su objavljivane proteklih deset godina u hrvatskim književnim dječjim časopisima. Pokušavalo se otkriti što se postiže uporabom specifičnih jezičnih oblika te jesu li priče svojim leksičkim i stilskim obilježjima prilagođene namijenjenoj dobi. To znači: jesu li razumljive, zanimljive, poučne i poticajne za razvoj čitalačke kulture.

Cilj je rada analizirati leksik dječje priče, koliko se koriste elementi razgovornog jezika kao što su žargonizmi, kolokvijalizmi, tuđice, strane riječi ili pak zastarjelice, leksemi poput arhaizama ili historizama. Osim leksika, analizirana je i morfološka razina te sintaktička obilježja priča čijom se analizom željelo pokazati jesu li rečenice jednostavne, jasne ili duge i složene, te koliko su u skladu s današnjim načinom izražavanja. U stilističkom smislu proučavane su stilske figure koje pričama daju umjetničku vrijednost te mladim čitateljima omogućuju poimanje svijeta koji se u pričama predočuje. Pokušavalo se uočiti koliko pravopisna obilježja mogu utjecati na značenje ili ton priče, iako je takvih primjera pronađeno manje.

Zaključeno je da se priče razlikuju prema dobi kojoj su namijenjene, po jeziku koji je bitno drugačiji od jezika klasičnih dječjih priča, po likovima te po stilskim figurama i leksiku koji se u njima koristi. Na temelju rezultata ovog istraživanja uočava se da su djeci vrtićke dobi prilagođene priče koje su pisane jednostavnim i razumljivim jezikom i podsjećaju na bajke te imaju antropomorfne likove ili govore o temama iz svakodnevnog života djece, a leksik je blizak suvremenom načinu izražavanja.

Ključne riječi: dječja priča, dječji časopisi, leksik, stil, sintaksa

Summary

The thesis studies children's stories which have been published in Croatian children's literature magazines in the past ten years. The stories are studied at the language level. The goal was to discover what is being accomplished by using specific language forms, as well as whether the stories are appropriate for their readers' intended age in terms of their lexical and stylistic features. In other words: are they interesting, understandable, educational and stimulating for the development of the reading culture.

The goal of the thesis is to analyze the lexis of the children's story, how much are the elements of conversational language used, elements such as vernacular, colloquial language, foreign words, and archaic words. Other than lexis, the thesis also analyzes the morphological level as well as the syntactic features of the story, in order to show whether the sentences are simple and clear or long and complex, and if they are in sync with the modern way of expression.

In terms of style, the thesis studies the figures of speech which give the stories artistic value and enable the young readers to comprehend the world presented in them. There was also an attempt to pinpoint how much orthographic features can affect the meaning and the tone of the story, but there were only a few examples found.

It is concluded that the stories vary according to the readers' age they are intended to, according to language which is substantially different from the language used in classic children's stories, according to characters as well as figures of speech and lexis used.

Based on research results, it is concluded that the stories intended for kindergarten children are adjusted by using simple and understandable language, they are similar to fairytales and they have anthropomorphic characters or they talk about the subjects from children's everyday life, but the lexis is closer to modern way of expression.

Key words: children's story, children's magazines, lexis, style, syntax